ERNEST M. ÇOBA

Katekizmi Katholik

për

Kursin e Ultë të Shkollëvet të Mesme

I

Besojma

Shtypshkroja "Shqypja" Shkodër 1944

KATEKIZMI KATHOLIK

KËNS

KÊNS

ERNEST M. ÇOBA

Katekizmi Katholik

për

Kursin e Ultë të Shkollëvet të Mesme

I

Besojma

Shtypshkroja "Shqypja" Shkodër 1944

Ndjesë

për ata qi e mësojnë a e nzânë Katekizmin:

Ndjesa e plotë dý herë në muej fitohet me njikëto qyshke: m'e mësuem a m'e nzânë katekizmin nemose *dý herë* në muej për nji gjymsë ore, ase *së paku 20 minuta*; b) me u rrëfyem e me u kunguem; 3) me u pjekë në ndonji kishë, tue u lutë si âsht mendja e Shêjtit Át Papë.

2) *Njiqind dit Ndjesë herë për herë* qi mësohet ase nzêhet katekizmi për nji gjymsë ore, a por *së paku 20 minuta*, me njiketë qyshke të vetme, qi *me u penduem për mëkate të bâme.*

(Shih: Card. P. Gasparri "Catechismus Catholicus", botim II. f. 3.)

IMPRIMATUR

Shkoder: 26-III-43.

✠ GASPER THAÇI,
A.M.

PARATHANE

Në kie se parathanja në krye të njij libri ndë shum raste âsht bâm nji *formalitet*, në krye të këtí vëllimi më duket nji *detyrë:* detyrë evarije ndaj bashkëpuntorë e bâmirësa.

Më bâhet : i sot, me gjithë se janë mbushë mâ se dhetë vjet:

Në nji ndër lokale të Kolegjës Ksaverjane — shndërruem prei ngjarjesh s'atyne ditve ndër dhoma argëtimi — në mes të poterës tanë jetë e rini të djelmoçavet të R-ethit V.K. "D. Bosco", hyn, në nji nadje prendvere, F. i Nd. Át Florjan Berisha — ai jezuit sa i fjeshtë e i përvûjtë aqë fetár e zelltár — e më grishë për nji pyetje.

"Këqyr — më thotë: — kam menden me pregatitë nji libër Katekizmi për klasë fillore. A mundesh me më ndihmuem?" "Me gjith qéf!" ja kthej.

Atëherë Áti nzjerrë nji tubë letra e më difton landën qi kishte mbledhun.

Bazën e kishte vûm tu "Shkurtorja e Piut X", por fjeshtësuem e diku shkurtuem, tue ja përshtatë fuqís mendore të moshës së njomë.

E për disá muejë të mirë punën e vaz' duem sëbashku. Katekizme gjithë nduerësh, shqip e në gjuhë të hueja, shfletsoheshin ndër duerë tona. Por, mbandej, veprimi u pezullue....

Kishte dalë në dritë Pjesa I e Katekizmit "Shpejt e mirë" e kopjet e shumta në pak dit u sosën.

Tue parapám se F. i Nd. Át Mark Harapi S. J. do ta kryente vepr:ën, menduem m'e lânë atë tânen.

U shugurova meshtár.... Shkova në Qelë të Shkodrës....

Át Berisha — qi tashmâ e kishte hjekë mendimin e vijimit të Katekizmit — vînte shpesh me më pám.

Nji dítë F. i Nd. Z. Famullitari, D. Mikel Koliqi, tue marrun vesht për Katekizmin e nisun, na këshillon me e vazhduem, veç jo mâ si tekst filloresh, por lyceu s'ultë, mbassi ishte tepër i nevojshëm për këto kohë kritike.

Mendimi na pëlqehet të dyve ; vetëm Át Berisha don qi ta marr une mbi veti punimin, tue më ndihmuem ai me grumbullimin e landës.

Edhe nji frymzim i rí nga Z. Famullitari: Mos m'e lânë librin vetem me pyetje e përgjegje të thata, por m'e mbelmyem me zhvillime e ndodhje, në mënyrë qi ta shijojë me andje e ta bluejë pa të vështirë dhe populli i vogël.

Mbas njij punimi së parreshtun për mâ se nji vjetë, në mes tekstash e vëllimesh gjithë farësh, libri katekistik i fillorevet u metamorfozue.

E ndë kaqë nji Mësues jezuit e muer mbi veti barrën e mërzitëshme ta dysharisë me makinë shkrimi....

Kryem së shkruemi, përherë bashkë me Át Berishën i dhamë nji rikëqyrje e Ky, për eksperiment, e përdori, si dorëshkrim, në mësim të Besimit në I Gymnazike të Seminarit Papënuer e të Kolegjës Ksaverjane, tue grishun ndër sprovime të fundit Shk. e Tí Têmz. Arqipeshkvin Metropolit, i Cili mbet shum i këndaqun.

Por, *nemo iudex in causa propria:* prandej menduem të ja apim të gjitha dorëshkrimet, për shqyrtim, Poetit t'ambëlsís, F. të Nd. D. Ndré Zadéjës.

Mbas pak muejësh, D. Ndreu i kthei me nji letër përgëzimi e urimi, ku dhe këshillonte qi disá fakte të shkurtoheshin paksá.

Vërejtja ishte s ka mâ me vend ! Me gëzim ja hymë punës s'operimit; pse ndryshej libri do të delte me të vërtetë tepër i gjatë. U kufizuem tue lânun ato ndodhje qi plotsojshin zhvillimin e katekizmit, e faktet e Shkrimit Shêjt gati gjithëherë vetëm i nomotisëm.

Kaloi edhe nji vjetë e vepra pritëte njí bâmirës qi ta botonte....

Njatje kahë vera e vjetit 1941 disá... shpëresë të mira, e letrat e këqyrëne e të rikëqyrëne shkruehen rishtas me makinë.... Ndër kaqë nisim punimin e Liturgís....

Por qe pengesë të reja, demoralizim, shpëresë gati të humbuna... deri sa penda e Theologut të vëlerët, Át Mark Harapit, i ep të prekënet

e mistrín e mbrame *Besojmës*, tue prêmtuem ndihmën e çëmueshme të vetën dhe për pjesë tjera.

Veçse çka! — me gjithë *Imprimatur* të Shk. së Tí Metropolitit — nga mungesa e mjetevet financjare, dorëshkrimi prap po flênte në gjumin e harresës, kúr pa pritë e pa kujtuem, shi në gusht të këtí vjeti, Z. Famullitari i Trûshit, F. i Nd. D. Nikoll Dragusha, me nji zêmërgjânsí shembullore vetë së veti dha të hollat për botimin e kësajë pjese së parë, tue marrun për sipër dhe shpenzimet e të gjithë blêjvet tjerë.

Qe historija dhetëvjeçare e pregatitjes së këtí teksti:

Falënderje botore bashkëpuntorëvet e bâmirësvet!

Ernest M. Çoba
ndihmës-famullitarí.

Shkodër, 4 Shtatuer 1944.

TË HŶMT

Në Francë, në smûtoren e qytetit Aix gjindej nji Arqipeshkev. Nji ditë e thirrën te e bija e generalit Bertrand, e cilla lëngonte n'atë smûtore. Arqipeshkvi ja bâni shartet e vdekjes e fort u bind me veti kahë e smûta aqë mirë i dinte mësimet e krishtêna.

— I përndritshmi Zotní, i tha vajza e smûtë, mësimet e Fés i kam prei mbretit Napoleonit të Parë. Si fëmí kam pasë shkuem me prind n'ishull të Shën Helenës, ku shpesh e shihshem Napoleonin. Nji ditë ndër dit më tha plot ambëlcim: "Moj bí, shum travajë e të vishtira të presin në ketë shekull: si ké me mujtë me u pruejtun sosh, po s e pate mburojën e Fés? Por kush ka me t'i dhanë tý mësimet e krishtêna? Yt át jo, pse i pafé; as jot'âmë jo, pse edhe këjo nuk përkujdeset për këto punë. Por qe, une due m'e krye detyrën e tyne. Eja nesër; une kam për ta mësuem doktrinën e krishtênë." Për dý vjet rresht kam shkuem ka disá herë në javë te Napoleoni me Doktrinë nên sjetull. Mâ para më bânte me lezuem në libër; mbandej me rend më zhvillonte gjithëçka kishem lezuem. Kúr i mbusha dymbëdhetë vjetat, më tha: "Tash i ké nzânë mjaft mirë mësimet e krishtêna: kam me thirrë nji meshtár prei France, i cilli tý ka me të dhanë kungimin e parë e mue të mbramin". Edhe njikështu bâni. Meshtari më gjet pregatitë si duhet për kungim, e më kungoi. Atëherë e mbrapa gjithëmonë e kam mbajtë Katekizmin ngjat vetit, edhe për orë e kam kënduem. — Me kênë qi prindja e krishtênë e ndjekin të gjithë në ketë punë kaqë të nevojshme Napoleonin I.

I përmenduni Windthorst, njai trimi i fórt e i dijshëm qi, tue leftuem në Germaní kundra Bismarkut, ja çili Fés me mësime e veprim të vetin rrugën e fitimit, vjetin 1878 në nji kuvend të katholikëvet i pyeti të gjithë me njikëto fjalë: "A e dini si kishem me dashtë ta shoh në fotografí nji nanë të krishtênë? Me doktrinë të kështênë në dorë tue i mësuem fëmít e vet!"

Vjetin 1900 ishte e ligë tue vdekë nji vajzë e vogel, êmnit Margaritë. Nji ditë po i thotë s'âmës: "Bjerma, lum nana, Katekizmin prei çante." Edhe e âmza ja prû. Kúr qe po vjen nji grue me e pám n'atë të ligë. Tue vûm n'oroe se vajza kishte në dorë, çilun, Katekizmin, tha: "Qyqarja qi s ka nji liber mâ të kandshëm për me shkuem mot!" Shkoi me vrap në shtëpí të vet e i prûni nji libër të lidhun për bukurí, ku përmendeshin shum të ndodhuna shekulli. Por të shkuemt qi shkoi ajo grue, vajza i thotë s'âmës: "Ma hiq ketë liber të larmë e na bje' Katekizmin tôn! Shi pak gjâ para

kam menduem se vrik do të vdes; e mjeshtresha e mbáj në mend se na ka pasë thanë në shkollë se Katekizmi i prîn nieriut rrugës së Parrîzit. Edhe une due me shkue në Parrîz, e prandej më duhet prap edhe nji herë me i përshkuem nëpër mend mësimet e fés." Kështu për trí javë ndêi Margarita tue kënduem Katekizmin; n'e mbramë e mbylli, e atëherë kje qi e âma së shuemes ja mbylli sŷt për së dekuni.

Katekizmi s âsht shkruem veç për fémí. Aty edhe të mëdhajt e gjêjnë ushqimin e shpirtit. Qe se çka nji dijetár në zâ i rrëfei tash vonë të përmendunit Át Abelit, Apostullit të burravet të Wienës: "Kam pasë, tha ai dijetár në zâ i cili i kishte kaluem 70 vjetat, kam pasë prei Zotit nji nanë të mirë, e cila më ka rritë si do rritë nji fémí i krishtênë; porse ndër shkolla të mëdhá kadalë kadalë i harrova e i laçë mbas dore të gjitha mësimet e krishtêna. Veç se çka? Sado qi kam kënduem shum libra e kam ndím shum dijetarë, sot, mbas 70 vjetash, do të dishmoj se libri mâ i miri e dijetari mâ i drejti âsht Katekizmi. Dija e shekullit lot si gjethja; por dija e fjala e Zotit, e cila na ndritë menden e na nzén zêmrën, s lot sa të jét jeta".

Pleq a të rí qi të jeni gjithëmonë Katekizmin ta keni për duerësh! Të ju bijë ndër mend se mbretën të pushtetshëm e dijetarë në zâ e kanë mbajtë Katekizmin si librin mâ të nevojshmin për të krishtênin.

(Nga "Lajmtari i Zêmres së Krishtit".)

KATEKIZMI PËRGJITHËSISHT.

1. — *Çka don me thanë fjala* Katekizëm?

Katekizëm (prei Grekishtes) don me thanë mësim fetár, bâm me pyetje e gjegje.

2. — *Katekizmi katholik çka mëson?*

Mëson njato të vërtéta qi Jezu Krishti na ka diftuem e lypen për shëlbim të shpirtit.

3. — *A âsht të nevojshëm me e nzânë katekizmin?*

Sigurisht qi po; e mungesë e randë âsht me e lânë mbas dore.

— *Po prindja e zotnit a kanë detyrë me i çuem në katekizëm fëmit e ata qi kanë nên sundim të vet?*

Posi s e kanë detyrë! e në ditë të gjyqit váj për ata prind e zotní qi kanë me u gjetë fajtorë, pse kanë harruem e qitë mbas shpîne ketë detyrë kaqë të randë. *(Shih: Kodin Kishtár, Can. 1355.)*

"Qe çka po thomi: shumica e madhe e atyne qi dënohen ndër mundime të pasosme, e gjêjnë ketë rrezik të përhershem prei padijes së themelevet të fés, qi me doemos do t'i dijnë e do t'i besojnë për t'u shkruem në numër të të zgjedhunvet". *(Prei Encyklikës së Piut X mbi Katekizëm, 15 Prill 1905.)*

4. — *Sa e cilat janë pjesët mâ të parat e mâ të nevojshmet e Katekizmit?*

Janë pêsë: Besojma; Urdhnimet; Sakramendet e Urata; Drejtësija e krishtênë; Liturgija.

5. — *Çka na mëson Besojma?*

Mëson të vërtetat mâ të parat e Fés shêjte.

6. — *Çka na mësojnë urdhnimet?*

Na mësojnë se çka do të bâjmë për t'i pëlqyem Tinëzot.

7. — *Çka na mëson pjesa mbi Sakramende e Uratë?*

Mëson mjetet e shêjtnimit qi na ep krishtênimi.

8. — *Çka na mëson Drejtësija e krishtênë?*

Mëson me u ruejtun epshevet e me ndjekë të mirën.

9. — *Çka na mëson Liturgija?*

Na mëson kremtet e sjelljet fetare të Kishës.

BESOJMA

ase

Përmbledhja Apostullike

10. — *A i kemi kund të përmbledhuna të vërtetat e Fés?*
Sidomos në Besojmë i kemi të përmbledhuna të vërtetat e Fés.

11. — *Sa artikuj ka Besojma?*
Besojma ka dymbëdhetë artikuj.

12. — *Thueje Besojmën.*
1. Besoj në Tenëzonë Átin e Gjithëpushtetshëm, Krijuesin e qiellës e të dheut.
2. E në Jezu Krishtin, Birin e Tí nji të vetmin, Zotin tânë.
3. I cili u nzû për virtyt të Shpirtit Shêjt, leu prei Virgjinës Mërí;
4. Pësoi mundimet nên Poncin Pilat, kje vû në kryq, vdiq e u vorrue:
5. Zdrypi në férr, të tretën ditë u ngjallë së vdekuni.
6. Hypi ndë qiellë, rrin n'anë të djathtë të Tinëzot Átit të Pushtetshëm.
7. Andej ka per t'ardhë me gjikuem të gjallët e të vdekunt.
8. Besoj në Shpirtin Shêjt.
9. Shêjten Kishë Katholike: Shoqnín e Shêjtënvet.
10. Të ndímt e mëkatevet.
11. Të ngjallunt e korpit.
12. Jetën e pasosme. Amen.

— *Pse Besojmës i thonë edhe Përmbledhja Apostullike?*

Pse âsht përmbledhja e të vertetavet kryesore qi mësuenë Apostujt, e qýsh ndër kohë të para të Kishës u përdor si rregull e caktueme e besimit katholik.

13. — *A âsht punë e dobíshme m'e thanë shpesh Besojmën?*

Punë e dobíshme fort âsht m'e thanë shpesh Besojmën, për t'i ngulë përherë e mâ tepër në zêmër të vërtetat e Fés.

I PARI E I DYTI ARTIKULL:

1. Besoj në Tenëzonë Átin e Gjithëpushtetshëm, Krijuesin e qiellës e të dheut.

2. E në Jezu Krishtin, Birin e Tí nji të vetmin, Zotin tânë.

14. — *Çka don me thanë fjala* besoj *në fillim të Besojmës?*

Don me thanë: une mbáj për të vërtetë gjithëçka gjindet ndër dymbëdhetë artikujt, pse Zotynë, qi s mundet as me rrêjtë as me u rrêjtë, ja ka zbuluem Shêjtes Kishë e këjo na i mëson né.

I MADHI ZOT.

15. — *A ka Zot?*

Ka Zot.

Ankon Davidi Mbret e Profetë: "Tha *i mârri* në zêmër të vet: nuk ka Zot." (*Ps. 13, 1* e *Ps. 52, 1.*)

16. — *Si e dijmë na se ka Zot?*

Pse arrësyeja na e difton e Feja na e përforcon.

Shën Pali thotë: "Prandej përsosunít e tija qi nuk shihen, [d.m.th.] pushtedja e tí e amëshueme, hyjnija e tí, mbas krijesës së botës shihen me sý të mendes nëpërmjet të krijatyrëvet. Prandej ata [pagâjt] s kanë se si e lajnë vetin, pse mbassi e kanë njohun Zotin, nuk e kanë nderuem si Zot." (*Ad Rom. 1, 20-21.*)

— *Janë gjind qi gugsojnë: s ka Zot; a thue e kanë përnjimend?*

Njâ disá flasin kështu, pse druenë gjyqin qi Zoti nji ditë ka me bâ mbi ta, e mundohen me ja mbushë menden vetit se s ka Zot.

Si thamë, jo veç Feja, por edhe arrësyeja na tregon se ka Zot:

Kúr shohim nji shtëpí, nji derë, nji çilc etj. mendja na thotë se të gjitha këto sende janë bâm për nji qellim e prandej ka kênë dikush qi i ka goditë; njashtu edhe kúr shohim qiellën, tokën e të gjitha sendet qi janë, mendja na thotë se të gjitha këto janë bâm për nji qellim e prandej se â dikush qi i ka krijuem: Këtê na e thrrasim Zot.

Na shohim se qiella e toka janë të rregullueme me nji rend fyzik për mërekull: stinët vînë gjithëmonë me njatë rend; trí mbretnít e natyrës i shërbejnë njêna tjetrës, e të gjitha së bashku i shërbejnë nieriut. Tashti ky rend s' mundet me ardhun ndodhas, gand, më sa mundet me dalë ndodhas nji *Lahutë e Malcìs* tue hjedhë e përhjedhë 36 germat e alfabetit tinë. Prá âsht nji mendë qi e ka vûm dhe e mban ketë rend për bind. — Po a thue âsht mendja e nierzvet? Jo kurr! Pse, le' të bâhen tok të gjithë nierzt e botës, a mund t'u a ndërrojnë rendin stinëvet? Kësajë mendje renduese e rregullluese të rruzullimit i thomi Zot.

Aristoteli, lé e rritë në besim pagan qi mëson se ka shum zota, vetëm me dritë t'arrësyes e pau se s mund të jét veç se nji Zot i vetëm, edhe e provoi me arrësyetime qi gjâ s i lot.

Dija e vërtetë e e plotë na çon tu Zoti, dija e cekët na largon prei Zotit. (*Bakoni nga Verulami.*)

17. — *Kush âsht Zotynë?*

Zotynë âsht Krijuesi e Zotnuesi i qiellës e i dheut.

18. — *A ka nji Zot a mâ shum?*

Nji Zot vetëm, tjetër s ka.

Mojzehi i tha popullit: "Vên veshin, o Izrael: Zoti Perendija i ynë âsht nji i vetëm" (*Deut. 6, 4.*)

Sikúrse, me bâ me u gjetë nji dét krejt i pambaruem, s kishte për të mujtë me kênë mâ se nji dét; njashtu, mbassi Zoti âsht krejt i pambaruem në gjithëçka, nuk ka si me kênë mâ se *nji*.

19. — *Ku gjindet Zoti?*

Zoti gjindet në qiellë, në tokë e gjithëkund.

Këndon Davidi Profetë në *Psalmin 138, rr. 7-10*:

"Ku të shkoj larg shpirti sit? ku t'iki larg fëtyrës s'ate? N'u ngjitsha në qiellë, ti aty jé: në zdrypsha në férr, ti aty gjindesh. N'u vûfsha nadje në fluturim, e në banofsha në skâjet e detit, edhe aty dora e jote ka për të më përcjellë, edhe për të më mbajtun ka e djathta e jote."

20. — *Zotynë a sheh gjithëçka?*

Zotynë sheh gjithëçka, edhe mendimet tona.

Davidi Profetë qorton popullin:

"Merrni vesht, o të pamend në popull: e dinje mâ nji herë, o të mârrë: Ai qi trajtoi veshin a thue s do të ndijë ? o ai qi goditi sŷnin a thue nuk sheh" ? *(Ps. 93, 8 e 9.)*

"Zoti i dîn mendimet e nierzvet". *(Ps. 93, 11.)*

"Une të pásh, ja këthei Krishti Natanaelit, para se të thirri Filipi, kúr kjé nên fik." *(Io. 1,50.)*

Suzana e pastër u përgjegji dy pleqvet mendekëqí: "Mâ mirë â për mue me rá ndër thoj tuej, pa e bâm nji punë këso dore, se me mëkatnuem ndër sŷ të Zotit". *(Dan. 13, 23.)*

21. — *Zotynë a din gjithëçka ?*

Zotynë din gjithëçka ka kênë, gjithëçka âsht, gjithëçka ka per të kênë e gjithëçka mundet me kênë, pse âsht dija e pambarueme.

Zotynë mâ se dyqind vjet përpara e kalxon me êmën Kyrin, mbretin Përsjanëvet. *(Is. 45, 1-7.)*

Kështu edhe shihet se Zoti din gjithëçka prei profetsísh tjera qi ai i Lumi bâni, si në Ligjë të moçme si në Ligjë të ré, e qi u vërtetuenë pikë për pikë.

22. — *Zotynë a ka korp ?*

Zotynë nuk ka korp, por â shpírt unjí *(Io. 14, 24)* e âsht i bukur e i mirë, sa s kalxohet me gjuhë të nierzvet, as mendja e kerkúj s mbërrín këtu në shekull me e dijtë.

23. — *Zotynë a ka kênë gjithëmonë ?*

Zotynë ka kênë gjithëmonë e ka për të kênë, gjithëmonë, pse âsht i amëshuem.

Davidi Profetë këndon me harpë të vetën:

"Përpara se t'ishin malet, o t'u trajtonte toka e rruzullimi, qe se ti jé Zot për gjithëmonë e motit të jetës". *(Ps. 89, 2.)*

RRUZULLIMI KRIJUEM PREI SË MADHIT ZOT.

24. — *Rruzullimi a ka kênë gjithëmonë ?*

Rruzullimi nuk ka kênë gjithëmonë, por e ka krijuem Zotynë.

25. — *Çka don me thanë: e ka krijuem ?*

Don me thanë se Zotynë me nji fjalë të vetme e nzuer prei asgjâje qiellën, tokën e të gjitha sendet qi janë në qiellë e në tokë.

Rregji Profetë këndon: "Ai vetë tha, e gjithëçkahja u bâ. Ai vetë urdhnoi, e gjithëçkahja u krijue". *(Ps. 31. 9.) (Shih: Historìn Shêjte të Mjedës "Të krijuemit e Rruzullimit", nr. 1.)*

26. — *Cilat janë krijatyrët mâ fisnike qi ka krijuem Zotynë?*

Janë Êngjujt në qiellë e nierzt në tokë.

27. — *Kush janë Êngjujt?*

Êngjujt janë shpirtën qi s kanë as s munden me pasë korp.

Êngjujt janë të pajisun me nji mendje, me nji vullëndet, me nji fuqí e bukurí qi i kalon të gjitha përsosunít qi gjinden në natyrë të nierzvet.

Nji Êngjull ka mbytë në nji natë 185.000 vetë t'ushtrís së Senakeribit. *(Is. 37, 26.)* Thotë Shën Gjon Ungjilltari: "Une pásh nji Êngjull tue zdrypë prei qielle: kishte nji fuqí të madhe, e toka kjè gjithë e ndritun prei shkëlqimi së lumnís së tí. *(Apoc. 18, 1.)*

— *Si e dijmë na se ka Êngjuj?*

E dijmë pse na e ka diftuem Zotynë me sa e sa të dukuna të tyne qi tregon Shkrimi Shêjt i Ligjës së moçme e i Ligjës së ré. Ketë të vërtetë feje na e mësojnë: Mojzehi, Apostujt, Profetët, e sidomos i Lumi Jezu Krisht. Kisha e ka diftuem dogëm në Koncill të katërtë të Lateranit e në Koncill të Vatikanit.

Theologjt mësojnë se Êngjujt janë të ndamë në trí sere a hjerarkí: se e cila hjerarkí përfshîn trí valle: kështu qi kemi nandë valle Êngjujsh. Po i rreshtojmë tue filluem te mâ të naltit e tue mbaruem te mâ t'ultit: *Serafimt, Kerubimt, Selìt — Zotnorët, Virtytet, Pushtedet, — Principatat, Arkêngjujt, Êngjujt (a Êjet). (Shih Shën Tomën e Akvinit: Summa Theologica, p. I, 9. 108. — Bogdanin. Cuneus Prophetarum, Pjesa I, Shkalla I, Ligj. IV.)*

— *Çka bâjnë Êngjujt në Parrîz?*

Në Parrîz Êngjujt shohin fétyrën e Zotit e levdojnë Atê të Lumin.

— *E në tokë a bâjnë gjâ Êngjujt e mirë?*

Në tokë Êngjujt u ndihmojnë nierzvet për me u shëlbuem.

— *A seicilli nierì e ka kahë nji Êngjull rojës?*

Seicili nierí e ka kahë nji êngjull rojës.

28. — *Kush janë djemënt?*

Janë êngjujt qi prei madhshtije u çuenë kundra Sinëzot, e për ketë mëkat kjenë përjashtuem prei Parrîzit e dënuem për férr.

29. *Djemënt a munden me na bâm ndo 'i të keq?*

Me u dhanë Zoti lirí, djemënt munden me na bâm shum e

e shum të këqija, si kahë shpirti, si kahë korpi, sidomos tue na tunduem me rám në mëkat.

— *Ma kallzo historin e êngjujvet.*

Posë këso bote qi shihet, krijoi Zoti nji botë të papáshme, d.m.th. êngjujt në qiellë. Të gjithë ishin të mirë, të gëzueshëm e të lumnueshëm, sa gojë s gjindet m'e kallzuem; por nuk qindruenë të gjithë n'ato të mira: shum ndër ta gabuenë e sharruenë: Parija, qi patën prei Zotit si kahë natyra si kahë e mira, i habiti keq fort. U madhshtuenë, u çuenë kundra së Lumit, i duelën sundimit e vullëndese, e në mende të vet thanë: Kemi me kënë sikúr mâ i nalti: përmbi hyj të Zotit kemi për të ja bâm vetit vendin. E në qiellë u nzû nji luftë e fortë. Shën Mëhilli, e.sa u mbajtën êngjuj prei Zotit, luftuenë me kryengritsa qi kishin për prîs Lucifërrin. Êngjujt kundërshtarë nuk mujtën me qindruem, u thyenë, e prei qiellë kjenë rrëzuem në férr, qi Zoti goditi po për ndeshkim të tynve. Êngjujt e mirë hŷnë në Parrîz, ku e shohin edhe e gëzojnë të Madhin Zot për gjithëmonë e jetës.

30. — *Kush âsht nieriu?*

Nieriu âsht nji krijatyrë e arrësyeshme, e përbâme me shpírt e me korp.

31. — *Çka âsht shpirti?*

Shpirti âsht pjesa mâ fisnike e nieriut, e cilla e bân nierín me jetuem, me kuptuem e me kënë i lirë.

32. — *Kúj i ngján shpirti i nieriut?*

Shpirti i ngján të Madhit Zot; pse i Lumi, kúr e krijoi Adamin, tha: "Ta bâjmë nierín në shembëlltyrë e në gjasim tânin. *(Gen. 1, 26.)*

— *Pse nieriu âsht në shembëlltyrë e në gjasim të Zotit?*

Zoti â shpírt: edhe nieriu ka shpírt, sado qi të bashkuem me trup; Zoti âsht i lírë: edhe shpirti i nieriut âsht i lírë ndër veprime të veta; Zoti s vdes kurr: as shpirti i ynë s vdes kurr, sado qi ka pasë fillim. Shpirti i ynë ka në vetëveti edhe shembëlltyrën e Shêjtes Triní, si thonë e mësojnë i Shën Augustini e Shën Tomë Akvinasi. *(Shih "Të krijuemit e nierit", si në nr. 2 të Historìs së Mjedës.)*

33. — *Kush na ka krijuem?*

Na ka krijuem Zotynë.

34. — *Po pse na ka krijuem Zotynë?*

Na ka krijuem: për m'e njohtë, m'e dashtë, me i shërbyem në ketë jetë, e mbandej m'e gëzuem përgjithëmonë në Parrîz.

Shpirti Shêjt thotë: "Kotní kotnije e gjithëçka kotní" *(Eccl. 1, 2);* e *Kempis (L. I, k. 1, rr. 11)* shton: posë me dashtë Zotin e Atí vetëm me i shërbyem".

35. — *Çka don me thanë: i gjithëpushtetshëm?*

Don me thanë se Zotynë mundet me bâm gjithëçka të duejë pse âsht fuqija e pambarueme.

Prandej mërekullín s mundet me e bâm kurrkush posë Zotit. Êngjujt e nierzt mundet i Lumi me i përdorë si vegla.

Këndon Davidi Profetë:

"Gjithëçka desht Zoti bâni në qiell, në tokë, në dét e ndër të gjitha humbneret". *(Ps. 134, 6.)*

E prap e prap:

"Kjoftë bekuem Zoti Perendija i Izraelit, i cili vetëm bân punë të mërekullueshme". *(Ps. 71, 18.)*

KUJDESI I TË MADHIT ZOT PËR RRUZULLIM.

36. — *Zotynë a ka kujdes për sende qi ka krijuem?*

Për të gjitha Zotynë ka kujdes, e të gjitha i mban e i sundon me dashtuní, me dije e pushtet të pambaruem.

Prashtu Davidi Profetë këndon:

"Të gjithë frymorët prei Teje e presin shûjtën kúr â koha. *(Ps. 103, 27.)*

37. — *A mund të ndodhë gjâ pa dashtë a pa prêmtuem Zotynë?*

Kurrgjì nuk ndodhë pa dashtë a pa prêmtuem Zotynë.

Tha i Lumi Jezu Krisht:

"A thue nuk shiten dý trumca për dý pare? por me gjithë këta asnji nuk bjen për tokë pa dashtë Áti i Juej. Deri flokët e krés suej janë të njehun të gjithë. Prá mos drueni: ju vëleni shum mâ tepër se trumcat" *(Matth. 10, 29-31.)*

— *Po si âsht puna qi në këtë shekull shpesh vuejnë edhe të mirët?*

Zotynë nuk u çon të vishtira veç fajtorevet por shpesh herë edhe të mirëvet e shêjtënvet për me i sprovuem e me i bâm mâ të mirë, sikúrse veproi me Jobin e Tobín e me sa tjerë të Ligjës së moçme e të Ligjës së ré. *(Shih: I Petri, 6, 12. - Ad Rom. 8, 28- 30.)*

Shën Augustini, tue zhvilluem fjalët e Shën Palit, thotë: "*Si fuerimus socii passionum, erimus et consolationum* = Po kjemë shokët e Krishtit ndër mundime, kemi për të kênë edhe ndër ngushullime". *(Sermo 47 de Sanctis.)*

38. — *Pse thue se nuk ndodhë kurrgjâ pa dashtë a pa prêmtuem Zotynë?*

Thom se nuk ndodhë kurrgjâ pa dashtë o pa prêmtuem Zotynë, pse ka sende qi Zotynë i don e i urdhnon, e ka sende qi vetëm nuk i pret, sikúrse mëkatet.

(Shih: "Jobi", si në Historìn e Mjedës, nr. 29 e 30.)

39. — *Pse Zotynë nuk e pret mëkatin?*

Për dý arrësye: 1) pse nuk don m'e prekë lirín e nieriut; 2) pse don me diftuem mëshrierën e pambarueme të vetën me ata qi pendohen, e drejtësín e pambarueme me ata qi ngurrojnë ndër mëkate.

Zotynë i tha Kainit:

"A s e ké ti vetë mëndoren me punuem mbarë o mbrapshtë?" *(Si në Historìn e Mjedës: "Kaini e Abeli", nr. 5.)*

Me Shën Mërín Magdalenë qi u pendue, Zoti e diftoi mishrierën e vet; me Judën qi u disprue, diftoi drejtësín.

E SHÊJTNUESHMJA TRINÍ.

40. — *Çka don me thanë: E Shêjtnueshmja Triní?*

Don me thanë se në Tenëzonë janë tre Vetë përnjimend të dalluemë, qi u thonë: Áti, Biri e Shpirti Shêjt.

41. — *Çka don me thanë: tre Vetë përnjimend të dalluemë?*

Don me thanë se njêni Vetë nuk âsht tjetri.

42. — *Çka don me thanë: njêni Vetë nuk âsht tjetri?*

Don me thanë se tjetër âsht Áti, tjetër âsht Biri e tjetër Shpirti Shêjt.

Shpirti i nieriut âsht nji, por ka *kênën*, pse âsht; ka *menden*, pse kujton; ka *vullëndetin*, pse don. Tashti tjetër âsht kêna, tjetër âsht mendja, e tjetër vullëndeti. Këto trí sende prá janë *të dallueme*, por *jo të ndame*, as nuk munden me u ndám njêni prei tjetrit. Ashtu Áti, Biri e Shpirti Shêjt janë të dalluemë, por jo të ndamë njêni prei tjetrit.

43. — *Cili âsht i pari Vetë i së Shêjtnueshmes Triní?*

Áti âsht i pari Vetë i Hyjnueshëm.

44. *E i dyti Vetë i-së Shêjtnueshmes Triní cili âsht?*
Biri âsht i dyti Vetë i Hyjnueshëm.

45. — *Po i treti Vetë i së Shêjtnueshmes Triní cili âsht?*
Shpirti Shêjt âsht i treti Vetë i Hyjnueshëm.

46. — *Pse Áti âsht i pari Vetë i së Shêjtnueshmes Triní?*
Áti âsht i pari Vetë, pse nuk rrjedhë prei kurrkúj.
— *Pse i pari Vetë i Hyjnueshëm thohet vërtè Át?*
I pari Vetë i së Shêjtnueshmes Triní thohet e âsht përnjimend Át, pse prei Si lén Biri.

47. — *Pse Biri âsht i dyti Vetë i së Shêjtnueshmes Triní?*
Biri âsht i dyti Vetë, pse lén e rrjedhë prei Átit.
Biri nuk lén prei Átit si na nierzt, por më nji mënyrë shpirtnore, si drita prei drite e si mendimi prei mendes.
Këndon Davidi Profetë:
"Zoti më tha mue: Ti jé im bír: une të kam lindun sot". *(Ps. 2, 7.)*

48. — *Pse Shpirti Shêjt âsht i treti Vetë i së Shêjtnueshmes Triní?*
Shpirti Shêjt âsht i treti Vetë, pse rrjedhë prei Átit edhe prei Birit. *(Prei Besojmës qi thohet në Meshë).*
— *A ka ndonji shembëlltyrë qi nemose për së largu të na ndihmojë me kuptuem disi se, me gjithë qi Biri rrjedhë prei Átit e Shpirti Shêjt prei Átit e prei Birit, të tre janë nji Zot i vetëm?*
Mund të marrim gjithënji shembëlltyrën e shpirtit tinë: Shpirti âsht nji édhe i pandám e i panlashëm; e prá ka *menden, mendimin* e *dashtunìn.* Tashti *mendja* (a vetë fuqija menduese) nuk vjen as prei mendimit, as prei dashtunís. *Mendimi* rrjedhë vetëm prei mendes; dashtunija prei mendes edhe prei mendimit.
Nonse puna e Tinëzot s mund të diftohet me gjithë të nieriut, Áti nuk rrjedhë as prei Birit as prei Shpirtit Shêjt; Biri rrjedhë prei Átit; Shpirti Shêjt rrjedhë prei Átit e prei Birit; e të tre së bashku kanë nji të kênun e nji natyrë të vetme, e njêni s ka të ndám prei tjetrit.

49. *Áti a âsht Zot?*
Áti âsht Zot.

50. — *Po Biri a âsht Zot?*
Edhe Biri âsht Zot.

51. — *E Shpirti Shêjt a âsht Zot?*
Edhe Shpirti Shêjt âsht Zot.

52. — *Prá Áti, Biri e Shpirti Shêjt kênkan tre zota ?*

Jo, nuk janë tre zota, por nji Zot i vetëm.

53. — *Po pse Áti, Biri e Shpirti Shêjt nuk janë tre zota, por nji Zot i vetëm ?*

Pse të tre së bashku kanë nji të vetmen natyrë hyjnore.

54. — *Áti a âsht mâ i madh, mâ i pushtetshëm, mâ i dijshëm se Biri e se Shpirti Shêjt ?*

Áti nuk âsht mâ i madh, mâ i pushtetshëm, mâ i dijshëm se Biri e se Shpirti Shêjt, por të tre janë të njinjishëm unjí, pse kanë nji të vetmen natyrë hyjnore.

55. — *Áti a s ka kênë para Birit e para Shpirtit Shêjt ?*

Jo, Áti nuk ka kênë as para Birit as para Shpírtit Shêjt, por të tre janë t'amshuemë, pse të tre as s kanë pasë fillim as s kanë për të pasë mbarim.

"Kúr Zotynë desht m'e krijuem nierín tha: Ta bâjmë nierín qi të na ngjajë né". *(Nga "Historija e Mjedës", nr. 2. - Shih: Gen. 1, 26.)*

Izaija ndjen Serafimt tue brohoritë: "Shêjt, Shêjt, Shêjt, Zoti Hyu i ushtrívet; toka mbar' âsht mbushë me lumní të tí". *(Is. 6, 3.)*

Zotynë i tha Izaís: "Kê *kam* me dergue ? e kush ka për të *na* shkuem *né* ?" *(Is. 6, 8.)*

Këtu mësuesi mund të zhvillojë se si ndër të trija këto copa të Shkrimit Shêjt Zoti ka diftuem se âsht nji i vetëm në tre vetë.

Shêjtja Triní u diftue mâ çiltas në Pagëzim të Jezu Krishtit. *(Shih: Historìn Shêjte të Mjedës, nr. 63;* kështu edhe *nr. 85,* ku Jezu Krishti para se me hypë në qiellë dërgoi Apostujt me u predikuem Ungjillin të gjithë nierzvet, tue i pagëzuem n'êmën t'Átit e të Birit e të Shpirtit Shêjt).

Shën Augustini e êngjulli. — Tue rëmue permbi mysterin e Shêjtes Triní, Shën Augustini endej nji ditë bregut të detit. Kúr qe, i shkojnë sýt e sheh nji fémí të kandëshem, qi kishte çilë në rânë nji gropë të vogël, e me duerë të veta mbushte ujë në dét e e shprazte n'atë gropë. Dijetari i madh bân buzën në gaz e po e pëvetë: "Ç jé tue bâm, or çun ?" "Due m'e shtî të tanë ujët e detit në ketë gropë". "Detin në gropë ?! A nuk e sheh sa âsht det a sa âsht gropa ?!!". Fëmija i vogël atëbotë ja priti: "Mâ parë mundet m'e përshîm detin këjo grimë gropë, se mendja e nieriut mysterin e Shêjtes Triní"

T'i thanmen ato fjalë u shduk. Fëmija kishte kênë nji êngjull. *(Fletorja e së Dielles.)*

56. — *Cilat uratë sidomos janë në nderë e në lavd të së Shêjtnueshmes Triní?*

Kjoftë lumní Átit, e shêji i Shêjtes Krygjë.

57. — *Thueje Kjoftë lumní Átit.*

Kjoftë lumní Átit, e Birit, e Shpirtit Shêjt, si ka kênë n'e parë, e tash, e për gjithë monë e jetës. Ashtu kjoftë.

58. — *Po bine shêjin e Shêjtes Krygjë.*

N'êmën t'Átit, e t'i Birit, e të Shpirtit Shêjt. Ashtu kjoftë.

I TRETI ARTIKULL:

3. I cilli u nzû për virtyt të Shpirtit Shêjt, leu prei Virgjinës Mërí.

I LUMI JEZU KRISHT.

59. — *Ndër tre Vetët e hyjnueshëm, cili u bî nierí?*

U bâ nierí i dyti Vetë, qi âsht Biri.

60. — *Si u bâ nierí i Biri i Tinëzot?*

U bî nierí tue marrë korp e shpírt si na, në krahnuer të kullueshëm të Virgjinës Mërí, për virtyt të Shpirtit Shêjt.

(Shih: "Êjlli i Tinëzot i falet Zojës së Bekuem e" si në Historin e Mjedës, nr. 57.)

Izaija Profetë thotë: "Qysé nji Virgjin ka për të kênë shtat-nzânë e ka për të lindë nji djalë, e kanë për t'i thanë êmnit: Emanuel (Zoti me né)." *(Is. 7, 14.)*

61. — *Si i thonë të Birit të Tinëzot bâm nierí?*

Të Birit të Tinëzot, bâm nierí, i thonë Jezu Krisht.

62. — *Çka don me thanë Jezus?*

Jezus (prei Hebraishtes) don me thanë Shëlbues.

63. — *E kush ja ka shenjuem Letë êmën?*

Vetë Áti i Gjithëpushtetshëm, nëpër mjet t'Arkêngjullit Gabriel, ja diftoi Zojës së Bekueme e Shêjtit Shën Jozef.

64. — *Kúr ja kanë ngjitë të Birit të Tinëzot ketë êmën Jezus?*

Ja kanë ngjitë tetë dit mbassi leu.

"Si kaluenë tetë dit, caktuem për të Përgjakun të Fëmís, i kje ngjitë êmni Jezus (qi don me thanë Shëlbues), si kje diftuem prei êngjullit qýsh përpara se të nzêhej në krahnuer të Nanës së vet".

(Prei: Ungjillit mbas Shën Lukës, 2, 21.)

Qe fjalët me të cilat Arkêngjulli Gabriel i diftoi Shën Jozefit se si do të ja ngjitëte êmnin të Birit të Tinëzot bâm nierí:

"Jozef, biri i Davidit, mos kí frigë m'e marrë Marín fatin tand; sepse çka âsht përftuem në të, të gjithë prei Shpirtit Shêjt âsht. Asajë ka me i lém nji djalë e ké për të ja ngjitë êmnin *Jezus. (Matth. 1, 20 e 21.)*

65. — *Çka don me thanë Krisht?*

Krisht (prei Grekishtes) don me thanë i lyem a i shuguruem.

Danjeli Profetë, tue folë për të Lumin Jezu Krisht, thotë: "E të lyehet Shêjti i Shêjtënvet. *(Dan. 9, 24.)*

Vetë i Lumi Jezu Krisht nëpër gojë t'Izaís Profetë njikështu flet: "Shpirti Zotit âsht mbi mue, për se Zoti më ka lyem e shuguruem". *(Is. 61, 1.)*

Jezu Krishti s kje lyem a shuguruem me balçëm e voj, si rregjîjt e moçëm, priftënt e profetët, por vetëm me Hyjní qi plotnisht â në Tê.

66. — *Çka don me thanë Mesí?*

Hebraisht don me thanë Krisht; por në gjuhë popullore don me thanë «i dërguem».

67. — *Si e dijmë se Jezu Krishti âsht i Dërguemi i Zotit a se Mesija i vërtetë?*

Jezu Krishti âsht Mesija i vërtetë, pse në tê vetëm janë vërtetuem të gjitha profetsít qi qinda vjetsh përpara patën kallzuem se do të vînte, e jetën e dekën e Tí.

U tha Krishti Apostujvet: "Sikúr Áti më ka dërguem mue, njashtu un po jú dërgoj jú". *(Io. 20, 21.)*

68. — *Jezu Krishti a âsht Zot a nierí?*

Jezu Krishti âsht Zot e nierí bashk ë.

69. — *Si e dijmë na se Jezu Krishti âsht Zot?*

Pse jo veç e tha me gojë, por e provoi me mërekullí.

Jezu Krishti vetë tha: "Une e Áti jemi nji gjâ e vetme" *(Io. 8, 30.)*

(Këtu mësuesi mund të diftojë historìn e "Të vërbtit të lém", si n'Ungjillin mbas Shën Gjonit, k. 9; edhe tjera mërekullì t'Ungjillit.)

70. — *Sa vetë âsht Krishti ?*

Krishti âsht nji vetë i vetëm.

71. — *E sa natyrë ka Jezu Krishti ?*

Dý: natyrën e Zotit e natyrën e nieriut.

"Pse sikúr shpirti i arrësyeshem e trupi bâjnë nji nierí të vetëm: njashtu Zoti e nieriu bâjnë nji Krisht të vetëm".

(Nga "Symbulli athanazjan" qi thohet n'Ofice të së Dielles.)

72. — *Jezu Krishti a ka kênë gjithëmonë ?*

Si Zot ka kênë gjithëmonë; por me ças të të Mishnuemit filloi me kênë edhe nierí.

Krishti u tha çëfutenvet: "Për të drejtë, për të drejtë po jú thom: përpara se t'u bânte Abrahami, une jam. *(Io. 8, 58.)*

73. — *Kush âsht Baba i Jezu Krishtit ?*

Vetëm Áti i Gjithëpushtetshëm.

74. *Shën Jozefi s paska kênë prá baba i vërtetë i Krishtit ?*

Shën Jozefi s ka kênë baba i vërtetë i Krishtit, por vetëm rojsi i tí.

V.O. Kush don me dijtë mâ gjatë mbi Shêjtin Shën Jozef, të lezojë librat: "*Mojit i Marcit*" e "*Jeta e Shën Jozefit*", botuem në Shtyp. "Zoja e Papërlyeme".

75. — *Zoja e Bekueme a âsht nana e vërtetë e Zotit ?*

Zoja e Bekueme âsht nana e vërtetë e Zotit.

76. — *Pse Zoja e Bekueme âsht nana e vërtetë e Zotit ?*

Pse âsht nana e Krishtit, Zot i vërtetë; i cilli, porsi nierí, âsht biri i Zojës.

77. — *Pse u bâ nierí i Biri i Tinëzot ?*

Për me na shëlbuem.

78. — *Çka don me thanë me na shëlbuem ?*

Don me thanë: me na shpëtuem prei mëkatit e prei ferrit e me na merituem lumnín e Parrîzit.

Shêjti Shën Pjeter shkruen:

"Nuk keni kênë shpërblyem me ár, o me argjand... por me gjakun e paçë mueshëm të kingjit të papërlyem Krishtit". *(I Pet. 1, 18 e 19.)*

79. — *A kishim mujtë me u shëlbuem mos t'ishte bâm nierí i Biri i Tinëzot?*

Nuk kishim mujtë me u shëlbuem, pse Adami i pari prind i yni na qiti në robní të djallit e për gjithën onë jashta Parrîzit.

Shembëlltyrë. — Nji mbret zêmër-bardhë êmnon princ nji nênshtetas të vetin e, posë kambe së naltë e êmni së madhnueshëm, i falë edhe nji pasuní të madhe, tue i bâ me dijtë qi në kjoftë se ka për të kênë besniku i tí, êmni, kamba e pasunija kanë për t'u trashigue prei fëmish së tí. Por ky nênshtetas i pamend, mbas pak kohe, ngrehet kundra mbretit edhe përpiqet për rrenim të tí. Mbreti e shtjen në dorë, e ndeshkon tue ja hjekë êmnin e pasunín, edhe e tretë ndër do dhuna të mjerueme. — Ky mbret a s pat të drejtë me punuem këso dore? Po sok. Tashti prindit të rrëzuem i lejnë fëmí në mërgim: si kanë m'e pasë gjysmat e djalnís, pa titull princi, pa pasuní, e të tretun edhe ata; prandaj mjerë e nëmnuní të Mbretit. Qe rasa e Adamit dhe e jona. (*Nga "Fletorja e së Dielles".*)

80. — *Ç fare kje mëkati i Adamit?*

Kje madhshtí e pandigjesë e tij.

81. — *Ç dame na ka shkaktuem mëkati i Adamit?*

Të bjerrunt e hirit të Tinëzot, zekthin e mëkatit, dekën, pa-dijen e të gjitha të zezat tjera.

(*Shih: Historìn e Mjedës, nr. 3 e 4 "Mëkati i të parit nierí" e "Ndeshkimi i mëkatit".*)

82. — *E ku leu Jezu Krishti?*

Krishti leu në nji shpellë afër Betlêmit e kje venduem mbë nji grazhd.

Izaija Profetë, tue paralajmuem lidjen e Mesís, thotë:

"Nji foshnje na ka lé, e nji djalë na âsht dhanë; e bán sundimin mbi krahë të vet, e kanë për t'i thanë ênnit: I mrekullueshëm, Këshilltár. Zot i fuqíshëm, Át për jetë të jetës, Príno i pagjísë. (*Is. 9, 6.*)

Mikea Profetë, tue paralajmuem vendin ku do të lente Shëlbuesi, thotë:

"Por ti, Betlêm Efrata, njimend jé i vogël ndër sa mí (qytete) qi ka Juda, porse prei teje ka për të më dalë ai qi ka për të kênë Zot n'Izrael, e të lémt e tí që mos fill të fillit, që me ditë t'amshimit. (*Mich. 5, 2.*)

83. — *Po pse Jezu Krishti desht me lé i vorfën?*

Për me na mësuem né mos m'e ngjitë zêmren tânë për pasuní, nderime e këndaqa të këtí shekulli.

(*Shih: Historìn e Mjedës, nr. 59 "Të lémit e Jezu Krishtit".*)

84. — *Çka bâni Jezu Krishti sa jetoi në tokë?*

Mësoi rrugën e qiellës me shembull e me fjalë, tue i forcuem me mërekullí mësimet e veta.

(Shih: Historìn e Mjedës, prei Nr. 66-76.)

I Lumi Jezu Krisht thotë: "Une jam rruga, e vërteta e jeta". *(Io. 14, 6.)*

E Izaija Profetë: "Zoti vetë ka për t'ardhë e ka për të ju shpëtuem. Atëbotë sŷt e të vërbtëvet kanë për t'u çilë, e shurdhëvet kanë për t'u u ardhun veshët. Atëbotë i shkjepti ka për të kacyem si drêni, e të pagojit ka për të ju zhdrivilluem gjuha". *(Is. 35, 4-6.)*

"Gjoni në burg ndjeu veprat e Krishtit e çoi dy prei dishepujsh së vet me i thanë: A jé ti ai qi do të vîjë, a kemi për të pritë nji tjetër? E Jezusi u përgjegji: Shkoni e kalzoni Gjonit çka keni ndím e pám: Të vërbtit po shohin, të shkjeptit po ecin, të gërbulunt po pastrohen, shurdhët po ndijnë, të vdekunt po ngjallen, skamnorëvet po u predikohet Ungjilli; e lum kush nuk shkandullohet në mue". *(Prei: Ungjillit mbas Shën Matheut, 11, 2-6.)*

I KATËRTI ARTIKULL:

4. Pësoi mundimet nên Poncin Pilat, kje vûm në kryq, vdiq e u vorrue.

85. — *Çkı bâni Jezu Krishti për të na shëlbuem?*

Krishti hoq mundime të mëdhá e diq në kryq.

Izaija Profetë për të Lumin Jezu Krisht thotë:

"Jau kam dhanë trupin têm atyne qi më rrihshin...: nuk jau kam mëshehë fëtyrën têmo atyne qi më shpotitshin e më pështŷjshin". *(Is. 50, 6.)*

Thotë edhe: "U bâ flîje pse desht vetë...: sikúr delja ka per t'u çuem për m'e mbytë, e si rrin kingji pa zâ para atí qi e qethë, njashtu ai s ka për ta çilë gojën e vet". *(Is. 53, 7.)*

E Davidi Profetë:

"Une jam krymb e jo nierí, shmijenija e nierzvet e i përbuzuni i polêmit. Të gjithë ata qi më shihshin, më shpotitshin: më smûjshin me fjalë e luejshin kryet.... Nji grumbull mendekëqísh më ka rrethuem; kanë shporuem duerët e mija e kambët e mija, kanë njehë të gjithë eshtënt e mí.... I kanë ndám ndër veti teshat e mija e petkun têm e kanë qitë short". *(Ps. 21, 7-8. 17-19.)*

"Jezusi i qiti m'anesh të Dymbëdhetët, e u tha: — Qe se po ngjitemi në Jruzalêm, e ka për t'u kryem gjithëçka pat kênë shkruem prei Profetësh rrotı së birit të nieriut. Se ka për të kênë lëshuem në dorë të Gentilvet e

ka për të kênë vûm në lojë e kanë për ta rrahë e pështym ne fëtyrë: e, mbasta kenë rrahë, kanë m'e mbytë. E ka me u ngjallë të tretën ditë. Por ata nuk luptuenë gjâ prei këso sendesh; nji bisedë këso dore isl te për ta e errët, e nuk kuptojshin çka donte me thanë".

(Prei: Ungjillit mbas Shën Lukës, 18, 31-34.)

86. — *E kush e dënoi për vdekje Jezu Krishtin?*

Ponci Pilat, qi ishte sundimtari i atí vendi prei ane së Rromakëvet.

87. — *Jezu Krishti a vdiq porsi Zot, a porsi nierí?*

Porsi nierí, pse porsi Zot nuk mujte as me hjekë as me vdekë.

88. — *Mbassi vdiq Jezu Krishti, çka e bânë Korpin e tí?*

Korpin e Krishtit e vorruenë.

(Shih: "Historìn e Mjedës" prei Nr. 79-82.)

Thotë Izaija Profetë: "Atí popujt kanë për të ju përshpirtë e vorri tí ka për të kênë i lumnueshëm". *(Is. 11, 10.)*

I PÊSTI ARTIKULL:

5. Zdrypi në férr, të tretën ditë u ngjallë së vdekuni.

89. *Mbassi Krishti vdiq, ku vojt shpirti i Tí?*

Zdrypi në Limb, për të libruem shpirtënt e atyne nierzve shêjtën qi kishin vdekë para Si.

Shën Pali thotë:

"Ai qi ka hypë, kush âsht, veç njai qi ka zdrypë ndër pjesët e thella të tokës? Ai qi ka zdrypë, njai vetë âsht qi ka hypë përmbi të gjitha qiellët". *(Ad Eph. 4, 9 e 10.)*

90. — *Sa dit ndêi vdekun korpi i Krishtit?*

Trí dit, por jo plot: due me thanë nji pjesë të së Prendes së madhe, të Shtunden unjí e të Diellen e Pashkëvet, kúr u ngjallë për mos me vdekë mâ kurr.

"Atëherë i përgjegjën disá Skribë e Farizej, e i thanë: Mjeshtër, duem me pám ndonji shêj prei teje. Por Ai jau kthei: — Ky brêz i keq e kunorëthyes kërkon shêj: e shêj s ka për të ju dhanë përveç të Jonës Profetë. Sepse sikúr Jona ndêi në bark të peshkut të detit trí dit e trí net; ashtu i Biri i nieriut ka për të ndêjë në gjí të dheut trí dit e trí net". *(Matth. 12, 38-40.)*

91. — *Çka don me thanë: u ngjallë së vdekuni?*

Don me thanë se Shpirti i Jezu Krishtit u bashkue prap me Korp të vet.

(Shih: "Jezu Krishti ngjallet së vdekuni", si në Hist. e Mjedës, nr. 83.)

Thotë Davidi Profetë për të Lumin Jezu Krisht:

"Ti shpirtin tênd s ké për ta lârë n' vendin e territ: as s ké për të prêmtuem qi Shêjti i yt të shohë të prishun". *(Ps. 15, 10.)*

92. — *Sa dit ndêi Jezu Krishti në tokë mbassi u ngjallë së vdekuni?*

Ndêi katerdhetë dit, për me forcue në fé dishepujt e me themeluem Kishën e vet.

(Shih: "Jezu Krishti u duket Apostujvet. I Shën Toma", si në Hist. e Mjedës, nr. 84.)

I GJASHTI ARTIKULL:

6. Hypi ndë qiellë, rrin n'anë të djathtë të Tinëzot Átit të Pushtetshëm.

93. — *Mbas katërdhetë ditësh ku vojt Jezu Krishti?*

Jezu Krishti hypi ndë qiellë, ku rrin n'anë të djathtë të Tinëzot Átit të Pushtetshëm,

(Shih: Historìn e Mjedës "Jezu Krishti ngjitet ndë qiellë", nr. 85.)

Këndon Davidi Profetë:

"Ju, o dyerët e amëshueme, çilnju: e ka për të hŷm Rregji i lumnís." *(Ps. 23, 9.)*

"U ngjite përpjetë, more me veti robnimin: more nierz porsi dhuntí.... Këndoni kangë Zotit, i cilli âsht ngjitë në mâ të naltin qiellë prei ane së të lemit". *(Ps. 67, 19 e 33-34.)*

Fjala: *rrin*, difton se Jezu Krishti gëzon në pagjë zotnimin e lumnís së vet; fjalët: *n'anë të djathtë të Tinëzot Átit të Pushtetshëm*, duen me thanë se i Lumi edhe porsi nierí nzên kryet e vendit përmbi të gjitha krijatyrët, pse porsi Zot ka të njajtën madhní e lumní si Áti.

Prap Davidi Profetë:

"I tha Zoti Zotit tim: rri' n'e djathtën tême, deri t'i vê anëmiqt e tá shtrojë për kambë tua.... Zoti âsht betuem e nuk ka për të ndërruem: Ti jé Prift për gjithëmonë, si mbas urdhnit të Melkisedekut". *(Ps. 109, 1 e 4.)*

94. — *Jezu Krishti kúr e çoi Shpirtin Shêjt përmbi Apostuj?*

Të Diellen e Rrëshajvet, dhetë ditë mbasi hypi në qiellë, Krishti e çoi Shpirtin Shêjt përmbi Apostuj.

(Shih: Historìn e Mjedës "T'ardhunt e Shpirtit Shêjt", nr. 86.)

95. — *Jezu Krishti a gjindet gjithëkund?*

Si Zot gjindet gjithëkund, si Zot e nierí bashkë gjindet në qiellë e në të Shêjtnueshmin Sakramend t' elterit.

96. — *A do ta duem Jezu Krishtin?*

Do ta duem me gjithë zêmër, me gjithë mend e me gjithë fuqí të shpirtit tinë.

V.O. Âsht mirë qi të nzêhet krejt Ligja e Ré, prei Historís Shêjte të Mjedës.

I SHTATËTI ARTIKULL:

7. Andej ka për t'ardhë me gjikuem të gjallët e të vdekunt.

VDEKJA — GJYQI.

97. — *A kemi për të vdekë?*

Të gjithë kemi per të vdekë.

Thotë Shën Pali:

"Âsht e caktueme për nierz nji herë të vetme me vdekë, e mbas kësoje gjyqi". *(Ad Haebr. 9, 27.)*

98. — *Çka âsht vdekja?*

Âsht të ndámt e shpirtit prei korpit.

99. — *Mbas vdekje sonë si ka me u bâm korpi i ynë?*

Korpi ka me u bâm hî e pluhun.

I tha i Madhi Zot Adamit:

"Pluhun jé e pluhun ké për t'u bâm". *(Gen. 3, 19.)*

100. — *A vdes shpirti i ynë bashkë me korp?*

Shpirti i ynë nuk vdes kurr; feja e arrësyeja e sprovojnë se âsht i pamort,

Jezu Krishti në kryq, para se me dhanë shpírt, briti:
"Ndër duerë tua, o Át, po e porosis shpirtin têm". *(Luc. 23, 46.)*

Libri i Dijes thotë:
"Shpirtënt e të drejtëvet janë në dorë të Zotit". *(Sap. 3, 1.)*

Se shpirti âsht i pamort kje caktuem si themel feje në Koncillin V të Lateranit.

Çiçeroni, edhe pse pagan, vetëm me dritë t'arrësyes e kuptoi se shpirti i nieriut nuk vdes kurr, e prandej e la të shkrueme: "Shpírtënt janë të pavdekshëm". *("De senectute"*, ku në Kaptinën 23 mbarë e sprovon ketë të vërtetë.)

(Shih: "Shpejt e Mirë": Besojma, nr. 106-113.)

101. — *Fíll mbas vdekje çka ka me kênë për shpírt tânë?*

Shpirti i ynë ka për të dalë para gjykatores së Krishtit, me përgjegjë për të gjitha veprat qi ka bâ, si të mira si të këqija. *(II Ad Corinth. 5, 10.)*

102. — *Mbas gjyqi së posaçëm çka ka m'e gjetë shpirtin tânë?*

Shpirti i ynë, në kjoftë në hír të Tinëzot e s ka me lám ndonji pendesë për mëkate të bâme, shkon fíll e në Parrîz; në kjoftë me mëkat mortár, bjen në férr; në kjoftë në hír të Tinëzot, por me detyrë pendese, para se me ju çilë Parrîzi, shkon në Burgatuer.

103. — *Ç kujdes do të kemi për shpírt!*

Do të kemi kujdes të madh fort, pse vetëm tue shëlbuem shpirtin kemi për të kênë të lumë për gjithëmonë.

I Lumi Jezu Krisht tha:
"Çka i vëlen nieriut me fituem të gjithë botën, po kje se bjerrë shpirtin?" *(Matth. 16, 26.)*

104. — *Çka âsht Burgatori?*

Âsht nji vend pastrimi ku shkojnë shpírtënt e atyne qi, me gjithë se kanë vdekë në hír të Tinëzot, kanë me të Lumin detyrë pendese.

105. — *A mundemi me i nzjerrë shpírtënt prei Burgatorit?*

Mundemi me i nzjerrë me uratë, me ndjesë, me lëmoshë e me tjera vepra të mira, e sidomos me Meshë e Kungim Shêjt.

Se ka Burgatuer âsht nji e vërtetë feje e caktueme prei Kishës. Mbas

Koncilli së Lionit (1274) e së Firençës (1445) që çka thotë kundra Protestâjvet Koncilli Shêjt i Trentit:

"Kisha Katholike mëson se ka *Burgatuer*, e se shpírtënt aty të ndrŷmë marrin freskim prei ndihmësh së bestarëvet". *(Sekcjoni 25.)*

"Mendim shêjt prá e për shelbim âsht me u lutë për të vdekun, qi të zgjidhen prei mëkatesh". *(Libri II i Makabejvet, 12, 46.)*

V.O. Kush don me dijtë mâ gjatë përmbi shpírtënt e Burgatorit, të lezojë librat: "Moji i të vdekunvet" e "Mëkati i falshëm". Shtyp. "Zoja e Papërlyeme".

106. — *Jezu Krishti a ka me kthyem prap mbi tokë?*

Ka me kthyem në mbarim të shekullit, për të gjikuem të gjallë e të vdekun, due me thanë të mirë e të këqí.

Mbassi hypi në qiellë i Lumi Jezu Krisht, dy êngjuj u thanë Apostujvet: "O ju burra të Galilés, çka këqyrni ashtu me çudí kahë qiella? Njai Jezus qi prei këndej u ngjit në qiellë, ka me ardhë po njashtu si e pát tue shkuem në qiellë". *(Punët e Apostujvet, 1, 11.)*

107. — *Po pse me u gjikuem dý herë: në gjýq të parë edhe të mbramë?*

"Seicilli nierí âsht hêm vetje e veçantë, hêm pjesë e nierzimit mbarë; prandej do të gjikohet dý herë: të parën, si vetje e veçantë fíll mbas vdekje... të dytën, si pjesë e nierzimit mbarë...." *(Shën Tomë Akvinati: Supplementum, q. 88, a. 1 ad 1um.)*

— *A ka tjera arrësye pse do të bâhet gjyqi i mbramë?*

1) *Për lumnì të Tinëzot*, pse të gjithë kanë për të pám se me sa drejtësí Zotynë sundon shekullin, edhe pse tash shum herë shihen të mirët në mjerim e të këqít në lulzim. Kanë për të pám edhe kujdesin qi ka pasë Zotynë kahë ana e vet për me na shelbuem të gjithë;

2) *për me u diftuem lumnija e Krishtit*, i cili, mbassi ka kênë përbuzë e salvuem në ketë shekull prei shum nierzish, lypset të njihet për Zot prei së gjithë botës;

3) *për lavd e lumnì të të mirëvet e për turp e mârre të të këqivet;*

4) e, n'e mbramë, qi korpi bashkë me shpírt të gjikohet o për parrîz o për férr, sikúr ta két merituem.

I TETËTI ARTIKULL:

9. Besoj në Shpirtin Shêjt.

108. — *Çka do të besojmë përmbi Shpirtin Shêjt?*

Do të besojmë se Shpirti Shêjt âsht i treti Vetë i së Shêjtnueshmes Triní; se rrjedhë prei Átit *edhe* prei Birit; e âsht Zot i amëshuem, i pambaruem, i gjithëpushtetshëm, krijues e zotnues i të gjitha sendevet, porsi Áti e Biri.

109. — *Si rrjedhë Shpirti Shêjt?*

Rrjedhë si dashtuní e pambarueme e Átit dhe e Birit.

110. — *Kush na mëson se Shpirti Shêjt rrjedhë edhe prei Birit?*

Krishti vetë n' Ungjíll, kúr u thotë Apostujvet: "Une kam për të jua dërguem (Shpirtin Shêjt)". *(Io. 16, 7.)*

— *Pse i thonë* Shpírt Shêjt *të tretit Vetë të së Shêjtnueshmes Trinì? A nuk janë shpirtën e shêjtën edhe të gjithë Éngjujt e të gjithë Shêjtënt e lumë?*

Zotit i thonë *Shpìrt Shêjt*, për arrësye pse âsht hêm mâ i madhi Shpírt hêm Shêjt në shkallën mâ të naltën e prandej âma e të gjithë shpirtënvet të krijuemë dhe e ç do shêjtnije. Edhe pse ka shum nierz qi janë etën e shêjtën o për zyre o për jetë të mirë, — sikúrse janë shum Ipeshkvîj të mirë, o Priftën, o Rregullтarë — me gjithë atê nuk i thonë *Át Shêjt*, veç Papës, pse atí i përket mâ me të drejtë ky êmën, mbassi âsht kryet e të gjithë Etënvet tjerë, pse mbëkambsi i Krishtit.

— *Në ju përshtatët ky êmën* Shpírt Shêjt *të Madhit Zot në shêj madhnije, pse e thrrasim me ketë êmën të tretin vetë? A nuk âsht* Shpírt *edhe* Shêjt *në shkallën mâ të naltën edhe Áti e Biri?*

Mbassi dy Vetët e parë e kanë êmnin e vet, due me thanë: *Át* e *Bìr*, të tretit Vetë i âsht lânë êmni i përgjithtë *Shpìrt Shêjt*, tue kênë se s ka êmën të vetin, për me e dalluem prei dy tjerësh, edhe me diftuem mënyrën e veçantë të të rrjedhunit të tí prei Átit e prei Birit, qi âsht si Frŷmë dashtunije.

— *Çka don me thanë qi Shpirti Shêjt pikzohet si Pëllumb, e sidomos përmbi të Lumin Jezu Krisht e mbi Zojën e Bekueme?*

Shpirti Shêjt s ka korp e s mund të shihet me sŷ të korpit, por pikzohet ashtu jo veç se në trajtë të pëllumbit u duk mbi kryet e Krishtit,

atëherë kúr ky i Lumi u pagëzue prei Shën Gjinit; por edhe për me na bâm të kuptojmë rrjedhimet qi përfton ndër shpírtën. Prei se pëllumbi âsht i fjeshtë, i pastër, i zéllshëm e prodhues, prandej pikzohet mbi të Lumin Jezu Krisht e mbi Zojën e Bekueme, për të diftuem se kjenë mbushëme të gjitha hiret e dhuntít e Shpirtit Shêjt, e sidomos me fjeshtësí shêjte, zéll për shëlbim të shpírtënvet e prodhësí shpírtnore, me të cilën fituenë bij të panjohun, due me thanë të gjithë bestarët e të krishtênët e mirë.

— *Çka don me thanë qi mbi Apostuj pikzohet Shpirti Shêjt në trajtë gjuhësh zjarmi ?*

Pikzohet ashtu, pse në këtë trajtë Shpirti Shêjt, dhetë dit mbassi hypi Krishti në qiellë, erdh mbi Apostuj e i mbushi me dije, me dashtuní e gojtarí, tue u mësuem atynve me folë në të gjitha gjuhët, ashtu qi të mund ta predikojshin Fén Shêjte në të tanë botën. E për këtë shêj të këtyne rrjedhimeve të mërekullueshme bâni të dukeshin atò gjuhë zjarmi; pse drita e zjarmit shënjon dijen, të nzetit e tí shënjon pastrín, e trajta e gjuhës shënjon gojtarín. E për arrësye se këjò ka kênë nji nderë e madhe te jet, qi i Nalti Zot desht me i bâm Kishës, latet për vjetë ajo Festë e madhe qi i thonë Rrëshajë (Pentekostes), a festa e Shpirtit Shêjt. *(Bellarmino — Dichiarazione più copiosa della Dottrina Cristiana, p. I, VIII.)*

111. — *Kúr zdrypi Shpirti Shêjt përmbi Apostuj ?*

Ditën e Rrëshajvet, due me thanë pêsëdhetë dit mbassi u ngjallë Jezu Krishti e dhetë dit mbassi hypi ndë qiellë.

112. — *Ku ishin Apostujt ndër ato dhetë ditë para Rrëshajësh ?*

Ishin mbledhë në Çenakull bashkë me Zojen e Bekueme e me dishepuj tjerë, e nuk ja dájshin uratës, tue pritë Shpirtin Shêjt qi u a kishte prêmtuem Krishti.

113. — *Çka bâni Shpírti Shêjt ndër Apostuj ?*

I forcoi në Fé e i mbushi me dhuntí të veta.

114. — *Shpirti Shêjt a kje dërguem vetëm për Apostuj ?*

Shpirti Shêjt kje dërguem për të tanë Kishen e për setëcillin shpírt besnik.

115. — *Shpirti Shêjt çka vepron në Kishë Shêjte ?*

Sikúrse shpirti i ep jetë trupit, ashtu Shpirti Shêjt i ep jetë Kishës Shêjte me hír e me dhuntí të veta.

I NANDTI E DHETËTI ARTIKULL:

9. Shêjten Kishë Katholike: Shoqnín e Shêjtënvet.

10. Të ndímt e mëkatevet.

SHÊJTJA KISHË KATHOLIKE.

116. — *Jezu Krishti a ka themeluem ndo 'i shoqní në ketë tokë?*

Po, ka themeluem nji shoqní, qi i thonë Kishë.

117. — *Çka don me thanë këjo fjalë Kishë?*

Kishë (prei Grekishtes) don me thanë bashkim shum vetësh.

118. — *Çka âsht prá Kisha?*

Âsht bashkimi i të gjithë atynve qi janë pagëzuem, e kanë bashkë Fé, Ligjë, Sakramende, Kryetarí e Parí të vûme prei Krishtit.

119. — *Si njihet se Kisha e themelueme prei Jezu Krishtit âsht e vërtetë?*

Njihet prei katër shêjesh së rreshtueme në Besojmë qi thohet në Meshë Shêjte: "E në Kishën *nji, shêjte, katholike, apostullike.*

120. — *Pse Kisha âsht* nji?

Pse ka nji Fé, nji Ligjë, të njajtat Sakramende qi i ka lânë Krishti, nên nji Kryetár qi âsht Papa i Rromës.

121. — *Pse Kisha âsht* shêjte?

Pse kryet e sajë, Jezu Krishti, âsht shêjt, pse ka nierz shêjtën; ashtu ka Fén, Ligjën e Sakramendet shêjte.

122. — *Po jashta Kishe a ka shêjtën të vërtetë?*

Jashta Kishe s ka as s mund të két asnji shêjt të vërtetë.

123. — *Çka don me thanë «katholike»?*

«Katholike» don me thanë e gjithëmbarshme.

124. — *Pse Kisha âsht* katholike?

Pse âsht e shênjueme për botën mbarë, edhe ka në gjí të vet popuj gjithë farë fisesh, kombesh e gjuhësh, e gjithëmonë, si kohën e Apostujvet, e gjithëkund, me të njajtën Fé, Ligjë, Sundim e Sakramende.

U prêmtoi Jezu Krishti Apostujvet: "Qe se une jam me jú për ditë, deri në mbarim të botës". *(Matth. 28, 20.)*

125. — *Pse Kisha âsht* apostullike?

Âsht apostullike, pse rrjedhë prei Apostujsh varg e varg pa u thyem rreshti kurr.

(Shih: "Dishepujt e Krishtit mâ të parët", si n'Ungjillin mbas Shën Gjonit k. 1, rr. 35-51 e n' Ungjillin mbas Shën Matheut k. 4, rr. 18-25 e k. 9, rr. 9-13; e' "Dymbëdhetë Apostujt", si në Historìn e Mjedës, nr. 65.)

126. — *Pse Jezu Krishti e themeloi Kishën?*

E themeloi Kishën, për mujtë të gjithë nierzt me gjetë në tê mjetet e shëlbimit të pasosun.

127. — *A mundet kush me u shëlbuem jashta Kishës Shêjte?*

Kurrkush nuk mundet me u shëlbuem jashta Kishe; njashtu si jashta arkës së Noehit, qi kje shembëlltyra e sajë, kurrnji frymë nieriu s i shpëtoi përmbytjes.

Shih: Historìn e Mjedës "Të mbytunt e dheut nd'ujë" e "Noehi del prei barke", nr. 6 e 7. - Shih edhe Letrën I të Shën Pjetrit, 3, 20-22.)

— Po me u gjetë kush jashta Kishe, pa faj të vetin, a mundet me u shëlbuem?

Ai qi gjindet jashta Kishe pa faj të vetin e kujton se âsht në fé të vërtetë edhe s bân mëkat mortár, mundet me u shëlbuem e shëlbohet, pse ky ka pagezimin e dishirit e prandej i përket shpirtit të Kishës; njashtu si kush ka pagëzimin e ujit i përket trupit të sajë. Prashtu, kush nuk i përket as shpirtit as trupit të Kishës, nuk ka si shëlbohet.

— E njai qi tue kênë gjymtyrë e Kishës Katholike nuk vepron mbas mësimesh së saja, a kishte me u shëlbuem?

Njai qi tue kênë gjymtyrë e Kishës Katholike nuk vepron mbas mësimesh së saja, âsht gjymtyrë e vdekun; pse nieriut qi ka marrë mend e shqise nuk i mbaston pagëzimi e feja, por lypen edhe veprat, mbassi "Feja pa vepra âsht e vdekun" si thotë Shën Jakobi. *(Jac. 2, 26.)*

128. — *Cilat janë mjetet mâ të parat qi ka Kisha për të fituem jetën e pasosme?*

Janë katër: 1) besimi i vërtetë; 2) hiri nëpër Sakramende; 3) Shoqnija e Shêjtënvet; 4) të ndímt e mëkatevet.

129. — *Çka don me thanë Shoqnija e Shêjtënvet?* [1])

Don me thanë se të gjithë të krishtênët kanë pjesë ndër uratë e ndër tjera vepra të mira qi bâhen në Kishë Shêjte.

Prandej, me gjithë se shum katholikë gjinden ndër dhena të largta e na nuk i njohim, njinji Meshët, uratët, e tjerat vepra të mira qi i kryejnë ata na vëlejnë edhe né: e jo vetëm në ketë tokë gjindet Shoqnija e Shêjtënvet, por Meshët tona, uratët e veprat e mira u vëlejnë edhe atyne qi janë në Burgatuer; e uratët e atyne qi janë në Parrîz: na vëlejnë né, edhe Shpírtënvet të Burgatorit. *(Bellarmino — "Dottrina Cristiana", Pj. I.)*

130. — *Kush janë ata qi nuk i përkasin Shêjtes Kishë?*

Nuk i përkasin: të pafét, heretikët, shkjét, félëshuesët e të mallëkuemët.

131. — *Pse të pafét nuk i përkasin Shêjtes Kîshë?*

Pse nuk janë të pagëzuemë.

132. — *Pse heretikët nuk i përkasin Shêjtes Kishë?*

Pse përbuzin e nuk besojnë ndonji artikull feje.

133. — *Pse shkjét nuk i përkasin Shêjtes Kishë?*

Pse nuk njohin pushteden e parín e Shêjtit Át Papë.

134. — *Pse félëshuesët nuk i përkasin Shêjtes Kishë?*

Pse kryekëput kanë braktisë fén e Jezu Krishtit.

135. — *Pse të mallëkuemët nuk i përkasin Shêjtes Kishë?*

Pse për faje të randa fort kanë bâm me kênë të ndamë prei soje.

— *A na duhet m'e drashtë mallëkimin e Shêjtes Kishë?*

Mâ fort se rrëfén; pse mallëkimi për të gjáll e ndán të krishtênin prei së gjitha së mirash qi bâhen e epen prei Shêjtes Kishë; ashtu edhe për së dekuni korpin e ti Kisha nuk e shtjen në vend të bekuem.

136. — *Çka don me thanë të ndímt e mëkatevet?*

Don me thanë se Jezu Krishti ja ka dhanë Kishës Shêjte

1) Këtu fjala Shêjtën, don me thanë: pjestarë të Kishës së Jezu Krishtit. Prandej kemi: *Kishën ngadhnjyese*, qi janë shêjtënt në qiellë; *Kishën pastruese*, qi janë shpirtënt e Burgatorit; *Kishën luftuese*, qi jemi na katholikët mbi këtë tokë.

pushteden me zgjidhë nierzt prei mëkatesh.

(Shih: Ungjillin mbas Shën Lukës, 5, 17-26 "Jezu Krishti shëndoshë të pikuemin".)

U tha Jezu Krishti Apostujvet:

"Mêrrnje Shpirtin Shêjt. Kúj të ja zgjidhni mëkatet, kanë për të ju zgjidhë, e kúj të ja lêni lidhë, kanë për t'u mbetë lidhë, *(Io. 20, 22 e 23.)*

KISHA E PAGABUESHME.

137. — *A mund të gabojë Kisha ndër sende qi na paraqet me i besuem?*

Kisha s mund të gabojë ndër sende qi na paraqet me i besuem, pse, mbas fjalës qi ja ka dhanë Jezu Krishti, e ka gjithëmonë për krah Shpirtin Shêjt.

(Shih: Ungjillin mbas Shën Gjonit, 16, 5-15.)

Koncilli ekumenik a i gjithëmbarëshëm âsht nji kuvend i madhnueshëm, ku thirren të gjithë Ipeshkvîjt e botës, e Preletën tjerë të Shêjtes Kishë, prei Ipeshkvit të Romës, qi âsht Papa, i cilli i rrin në krye, herë ai vetë aty përanë, herë nëpërmjet të Legetënvet të vet. Këtí kuvendi, i cilli përfaqëson të tanë Kishën mësuese, i âsht zotuem ndihma e Shpirtit Shêjt; e caktimet e tija në punë të fés e të zakonevet, po i palqei Shêjti Át Papë, janë të sigurta e të pagabueshme, sikúr vetë fjala e Zotit, qi shpallet me to.

Koncilli i Jeruzalêmit u bâ vjetin 50 mbas Krishtit. Shën Pjetri me Apostuj muerën pjesë.

(Shih: Punët e Apostujvet, 15, 1-35.)

20 janë koncillët ekumenikë qi janë bâm deri sot. Tue kênë se koncillët marrin êmnin e qytetit ku mblidhen, *me i bashkuem tubë tubë rroket e para të këtyne qyteteve*, dalin njikëta êmna, qi ndihmojnë me mbajtë në mend ata të koncillëvet: Nikoè, Kalkokò, Nikolà, Lalalà, Luluvikò, Filatrivà.

1. Koncilli i parë i *Nikés* — vjetin 325. — Shën Silvestri I Papë.

Në këtë koncill kjenë 318 Ipeshkvîj, ndër të cillët edhe Shêjti Shën Nëkollë. Muer pjesë si antár nderi edhe Perandori i Romës Konstantini i Madh. Ky koncill dënoi Arín qi mohonte hyjnín e Krishtit.

2. Koncilli i parë i *Konstantinopullit* — vjetin 381. — Shën Damazi I Papë.

3. Koncilli i *Efesit* — vjetin 481. — Shën Celestini I Papë.

Ky koncill dënoi Nestorin qi mohonte se Zoja e Bekueme âsht Nana e Tinëzot. Kúr 200 Ipeshkvîjt duelën prei Kishës së Madhe të qytetit, ku ishin mbledhun, mbarë populli qi pritëte jashta dere, prei gëzimit se kishin shpallë dogëm feje se Zoja e Bekueme âsht Nana e vërtetë i Tinëzot, i përcuell me flluga të ndezëne tue brohoritë: "Rrnoftë Marija, Nana e Tinëzot!",

4. Koncilli i *Kalcedonis* — vjetin 451. — Shën Leoni I i Madh Papë.

5. Koncilli i dytë i *Konstantinopullit* — vjetin 553. — Vigili Papë.

6. Koncilli i tretë i *Konstantinopullit* — vjetin 680-681. — Shën Agathoni Papë.

7. Koncilli i dytë i *Nikés* — vjetin 787. — Hadriani I Papë.

8. Koncilli i katërt i *Konstantinopullit* — vjetin 869. — Hadriani II Papë.

9. Koncilli i parë i *Lateranit* — në Rromë — vjetin 1123. — Kalisti II Papë

10. Koncili i dytë i *Lateranit* — vjetin 1139. — Inocenti II Papë.

11. Koncili i tretë i *Lateranit* — vjetin 1179. — Aleksandri III Papë.

12. Koncili i katërt i *Lateranit* — vjetin 1215. — Inocenti III Papë.

13. Koncilli i parë i *Lugdunit* (Lijon-Francë) — vjetin 1245. — Inocenti IV Papë.

14. Koncilli i dytë i *Lugdunit* — vjetin 1274. — Gregori X Papë. Në këtë koncill kje shpallë dogëm feje se Shpirti Shêjt rrjedhë *edhe* prei Birit: e në këtë rasë Shkjét u bashkuenë me Kishën Katholike të Rromës.

15. Koncilli i *Vjen's* (qytet në Francë) — vjetin 1311. — Klementi V. Papë.

16. Koncilli i *Konstancës* (në Svicër) — vj. 1414-1418. — Martini V Papë.

17. Koncilli i *Firencës* — vjetin 1438-1445. — Eugeni IV Papë.

Rishtas edhe në këtë Koncill u caktue dogëm feje se Shpirti Shêjt rrjedhë *edhe* prei Birit: e rishtas në këtë rasë Shkjét u bashkuenë me Kishën Katholike të Rromës.

18. Koncilli i pêstë i *Lateranit* — 1512-1517. — Juli III († 1513) e Leoni X Papë.

19. Koncilli i *Trentit* — vjetin 1545-1563. — Pali III, Juli III e Piu IV.

Ky Koncill dënoi protestantizmin.

20. Koncilli i *Vatikanit* (në Kishë të Shën Pjetrit në Rromë) — vjetin 1869-1870. — Shkaku i ndodhjevet t'atyne ditve u desht me i këputë mbledhjet. — Piu IX Papë.

Ky Koncill me 18 Korrik 1870 caktoi dogëm feje se Papa âsht i pagabuesh'm.

138. — *Kush e përbân prá Kishën mësuese?*

Kishën mësuese e përbâjnë: Papa Shêjt i Rromës e Ipeshkvîjt nen kryesí të tí, hêm shpërndám nëpër botë, hêm mbledhun në Koncill.

139. — *E kush e përbân Kishën nzânse?*

Kishën nzânse e përbâjnë të gjithë bestarët.

140. — *Kush e ka vûm këtë ndryshim në Kishë?*

Jezu Krishti vetë e ka vûm.

U tha Jezusi dishepujvet të vet: "M'âsht kênë dhanë të gjithë pushtedja ndë qiellë e në tokë. Shkoni prá e mësoni të gjithë popujt, tue i pagëzuem n'êmën t'Átit, e të Birit, e të Shpirtit Shêjt, tue u mësuem atyne me mbajtë gjithëçka kam urdhnuem. E qe se une jam me jú për ditë, deri në mbarim të botës. *(Shën Matheu, 28, 18-20.)*

141. — *Kisha mësuese e Kisha nzânse a janë dý Kishë të ndame?*

Kisha mësuese e Kisha nzânse nuk janë dý kishë, por dý pjesë të dallueme të së njajtës Kishë: sikúrse në trup të nieriut kryet âsht tjetër prei gjymtyrësh tjera, me gjithë se përbân me 'to nji korp të vetëm.

142. — *A kemi detyrë me i besuem të gjitha të vërtetat e fés qi na mëson Kisha?*

Të gjitha kemi detyrë me i besuem, e Jezu Krishti na thotë çiltas: "Kush nuk beson, âsht i dënuem". *(Shën Marku, 16, 16.)*

— *Ku mbahen të vërtetat e fés qi na i mëson Kisha?*

Mbahen: 1) në *Biblje* a por ndër ato letra shêjte qi janë shkruem për dritë të Shpirtit Shêjt; 2) në *Traditë* a por në fjalë të Tinëzot qi ka dalë gojë mbë gojë prei Apostujsh deri n'ër dit tona.

— *Biblja ase Shkrimi Shêjt në sa pjesë ndahet?*

Ndahet në dý pjesë: ndër libra të Testamendit të vjetër e ndër libra të Testamendit të rí.

— *Cilët janë librat e Testamendit të vjetër?*

Janë: 1) Pentateuku ase pêsë librat e Mojzehit: Genezi, Ekzodi, Levitiku, Libri i Numravet, Deuteronomi 2) Libri i Jozuehit. 3) Libri i Gjyqtarëvet 4) Libri i Rutës. 5) Katër librat e Mbretënvet (dy librat e parë thirren edhe të Samuelit). 6) Dy librat e Paralipomenon. 7) Librat e Esdres: i pari e i dyti (i dyti libër thirret edhe i Nehemís). 8) Libri i Tobís. 9) Libri i Juditës. 10) Libri i Esthres. 11) Libri i Jobit. 12) Psalmet e Davidit. 13) Libri i Proverbavet të Salomonit. 14 Libri i Ekleszjastes. 15) Vallja e Vallevet e Salomonit. 16) Libri i Dijes. 17) Libri i Eklezjastikut. 18) Librat e Profetënvet: Katër Profetët e mëdhaj: — Izaija, Jeremija, (me Baruk), Ezekjeli, Danjeli. Dymbëdhetë Profetët e vogjël: Ozea, Joeli, Amos, Abdija, Jona, Mikea, Nahum, Habakuk, Sofonija, Ageu, Zakarija e Malakija. 19) Dy librat e Makabejvet.

— *Cilët janë librat e Testamendit të rí?*

Janë: 1) Katër Ungjijt: Mbas Shën Mathetit; mbas Shën Markut; mbas Shën Lukës; mbas Shën Gjonit. 2) Punët e Apostujvet, shkruem prei Shën Lukës,

3) Katërmbëdhetë Letrat e Shën Palit e shtatë Letrat e Apostujvet tjerë.
4) Apokalypsi i Shën Gjonit.

Katërmbëdhetë Letrat e Shën Palit janë: 1 Rromakëvet; 2 Korinthasvet; 1 Galatvet; 1 Efesinvet; 1 Filipasvet; 1 Kolosensvet; 2 Salonikasvet; 2 Timotheut; 1 Titit; 1 Filemonit; 1 Hebrejvet.

Shtatë Letrat e Apostujvet tjerë janë: 1 e Shën Jakobit; 2 të Shën Pjetrit; 3 të Shën Gjonit; 1 e Shën Judës (Tadé).

143. — *A kemi detyrë me bâm gjithëçka na urdhnon Kisha?*

Kemi detyrë, pse Jezu Krishti u tha barívet të Kishës: "Kush ndigjon jú, më ndigjon mue, e kush përbuzë jú, më përbuzë mue". *(Shën Luka, 10, 16.)*

PARIJA E KISHËS.

144. — *Kush janë të parët e Kishës?*

Janë: Shêjti Át Papë për Kishën mbarë e Ipeshkvîjt ndër djeceze të veta.

145. — *Kush âsht Papa?*

Papa âsht Nzêvendsi i Jezu Krishtit në tokë, Pasardhësi i Shën Pjetrit në selí të Rromës e Kryetari i dukëshem i Shêjtes Kishë.

Shêjti Át Papë âsht Ipeshkvi i Ipeshkvîjvet (Koncilli i Kalcedonjes). Nzêvendsi i Jezu Krishtit, Përforcuesi i Fés (Shën Hjeronymi). Ipeshkvi i naltuem mbi skape të lartë të të gjithë Apostujvet (Shën Cipriani). Sunduesi mâ i epërmi i shtëpís së Zotit, Rojsi i zgjuet i vëneshtës së Tinëzot (Koncilli i Karthagut). I ambli Krisht mbë tokë (Shën Katrina prei Sjene).

146. — *Papa Shêjt a mundet me gabuem?*

Papa s mundet kurr me gabuem, kúr, porsi Barí e Mjeshtër i të gjithë krishtênimit, cakton nji mësim feje a zakonesh, qi do ta mbajë Kisha mbarë.

I tha Jezu Krishti Shën Pjetrit:

"Simon, Simon, shejtani siellet rreth jush për me ju shoshë, njashtu si bâjnë me grûnë; por une jam lutë për tý qi mos të firojë feja e jote: e ti, kúr t'i pendohesh së keqes, forcoj në fé vëllazënt e tú. *(Shën Luka, 22, 31 e 32.)*

(Shih: "Jezu Krishti i ep Shën Pjetrit fjalën e pushtedës mâ së parës së çilcavet", si n'Ungjill mbas Shën Matheut, 16, 13-19, e "Krishti e bân Shën Pjetrin Barì të përgjithëshem të Kishës", si n'Ungjillin mbas Shën Gjonit, 21, 1-19.)

— *Thonë se Papa âsht i pagabueshëm e pse prá nji Papë hjekë çka tjetri ka vûm, bj. fj. festat?*

E vërtetë se Papa âsht i pagabueshëm në punë të fés o të moralit: Tashti festat qi Papa ka hjekë as nuk i përkasin Besojmës, as Urdhnimevet të Tinëzot, por vetëm njatyne urdhnimeve qi, sikúrse vetë i ka vûm, ashtu vetë Kisha mundet me i hjekë a me i ndërruem. — Katër janë sendet qi, po u ndërruen, ndërron edhe feja; d.m.th.: Besojma, Urdhnimet e Tinëzot, Sakramendet e Hjerarkija kishtare, e këto Kisha as nuk i ka ndërruem kurr, as s ka për t'i ndërruem se të jét jeta.

147. — *Kush janë Ipeshkvîjt?*

Ipeshkvîjt, marrun tok, janë pasardhsët e Apostujvet.

148. — *Çka sundon Ipeshkvi?*

Djecezin e vet sundon Ipeshkvi.

149. — *Ipeshkvîjt a janë edhe ata nên Papen?*

Edhe Ipeshkvîjt janë nên Papen.

(Shih: Historín e Mjedës "Dymlidhelë Apostujt", nr. 65.)

Ndryshimi kryesuer ndërmjet t' Apostujvet e t' Ipeshkvîjvet âsht ky: seicilli Apostull kishte, nên Pjetrin, pushtede në Kishën mbarë, kúrse Ipeshkvîjt sundojnë seicilli atë djecezin e vet.

I tha Krishti Shën Pjetrit "Kullot delet e mija". *(Jo. 21, 17.)*

150. — *A do ta duem Kishën Shêjte Katholike?*

Po, do ta duem me gjithë shpírt, pse âsht nana e të gjithë neve; do t'i besojmë gjithëmonë e do të jetojmë si na urdhnon e na mëson.

I NJIMBËDHETËTI ARTIKULL:

11. Të ngjallunt e korpit.

151. — *A kemi për t'u ngjallë së vdekuni?*

Sigurisht kemi për t'u ngjallë së vdekuni.

I Lumi Jezu Krisht tha:

"Tash vjen koha... e të gjithë ata qi janë ndër vorre kanë për ta ndím zânin e të Birit të Hyut: e ata qi vepruenë të mirën kanë me u ngjallë për jetë të lume; e ata qi vepruenë të keqen, për jetë të dënueme. *(Ungjilli mbas Shën Gjonit, 5, 25-29.)*

Jobi në mes dhimbash thonte:

"E dij se Shpërblyesi i im âsht gjáll e se dítën e mbrame kam për të dalë i gjáll prei dheut e për së rí kam për ta ngjeshë lëkurën tême e në mish têm kam për ta pám Zotin têm". *(Job. 19, 25 e 26.)*

(Shih: Historìn e Mjedës, nr. 29 e 30.)

— *A kanë për t'u ngjallë të gjithë nierzt njij mënyrë?*

Jo; ndryshim i madh fort ka për të kênë ndërmjet të të mirëvet e të të këqívet, pse vetëm korpi i të mirëvet ka për t'u ngjallë i lumnuem, në gjasim të Krishtit të Ngjallun.

— *A din të më diftojsh se si âsht korpi i lumnuem?*

Korpi i lumnuem âsht:

1. *i papësueshëm:* prandej s ka për të pasë mâ kurr smundje, as dhimba, as nevojë për hae, për pushim e për ç do gjâ tjetër;
2. *i ndritëshëm:* prandej ka me shkëlqyem si dielli e hyjt e qiellës;
3. *i lehtë:* prandej ka për të mujtë me shkuem si vetima e pa kurrfarë mundi prei njij vendi në tjetrin, e prei toke ndë qiellë;
4. *i hollë:* prandej, pa kurrfarë pengimi, ka me të mujtë të përshkohet nëpër ç do korp, si bâni Jezu Krishti i ngjallun.

152. — *Çka kà me u ndodhë nierzvet mbas gjyqi së gjithëmbarëshëm?*

Mbas gjyqi së gjithëmbarëshëm të mirët kanë për të shkuem me shpírt e me korp në parrîz, të këqít me shpírt e me korp kanë për të rám në férr.

(Shih: "Gjyqi i mbramë", nga Ungjilli mbas Shën Matheut, 25, 31-46.)

I DYMBËDHETËTI ARTIKULL:

12. Jetën e pasosme. Amen.

FERRI — PARRÎZI.

153. — *A ka férr?*

Sigurisht ka férr.

Njikëjo âsht e vërteta mâ e mëndershmja e fés sanë; e jemi të sigurtë se ka férr, si jemi të sigurtë se ka Zot. Nuk gjindet ndonji e vërtetë tjetër e zbulueme mâ çiltas prei Jezu Krishtit se këjo e ferrit, të cillën pêsëmbëdhetë herë e përmendë n'Ungjíll.

Edhe arrësyeja na ndihmon m'e kuptuem ketë të vërtetë. Sa herë o herë në ketë jetë s ka drejtësí: i miri vuen o kján, i keqi apo i mbrapshti gëzon e këndon. Tashti Zoti i drejtë do ta çojë të drejtën në vend: Qe prá ferri, ku i keqi a i mbrapshti ka për ta pasë ndeshkimin e merituem.

Prashtu ferri s kje mohuem as prei heretikësh, as prei Judejsh, as prei muhametâjsh, e vetë pagâjt, edhe pse në mes të sa gabimeve e kishin pështjelluem mënyren e të kënunit të tí, nuk e buerën kurr besimin në të. *(Nga "Il Dogma dell'inferno", P. Schuppes, k. I.)*

154. — *Çka âsht ferri?*

Âsht nji vend mundimesh *(Luc. 16, 28)*, ku të dënuemët janë përgjithëmonë të ndamë prei Zotit e pësojnë me djemën në nji zjarm qi s ka për t'u shkimë kurr.

155. — *Çka hiqet në férr?*

Në férr nuk shihet kurr i Madhi Zot e hiqen mundime të të pasosuna, pa kurrnji të mirë.

Thotë Izaija Profetë:

"Kush jush mund të banojë me zjarm qi shkrumon? Kush jush ka për të banuem në vapën e pambarueme?" *(Is. 33, 14.)*

E Shën Pali:

"Punë e mëndershme âsht me rám ndër duerë të Zotit të gjallë". *(Ad Haebr. 10, 31.)*

156. — *Kush bjen në férr?*

Ai qi bân keq e des keq bjen në férr.

157. — *Sa ngjatë ferri?*

Ferri ngjatë për gjithëmonë e jetës.

158. — *A mjafton edhe nji mëkat mortár vetëm për të shkuem në férr?*

Edhe nji mëkat mortár vetëm mjafton për férr.

159. — *Çka âsht Parrîzi?*

Âsht nji vend këndaqash, ku Êngjujt e Shêjtënt gëzojnë për gjithëmonë nji lumní të plotë, tue e pám e tue dashtë Zotin.

160. — *Çka gëzohet në Parrîz?*

Të pámt e Tinëzot me të gjitha të mirat, pa kurrnji të keqe. âsht".

Shën Gjon Ungjilltari shkruen:

"Kemi me i përgjám Atí (të Lumit) e kemi për ta pám sikúrse âsht". *(I Io. 3, 2.)*

E Shën Pali:

"Tash e shohim (Zotin) në pasqyrë, si në kashë e lashë; por atëherë faqe faqas. *(I Ad Cor. 13, 12.)*

Prap thotë Shën Pali:

"Sŷni nuk ka pám, as veshi nuk ka ndím, as zêmra e nieriut nuk mund të dishrojë çka ka bâm gati i Madhi Zot për ata qi e duejnë". *(I Ad Cor. 2, 9.)*

Shkruen Shën Gjon Ungjilltari n'Apokalyps:

"E ka me i fshîm krejt lotët prei sŷsh së tyne; as s ka për të kênë mâ vdekje, as váj, as brimë, as dhimbë s ka për të kênë mâ". *(Apoc. 21, 4.)*

161. — *Kush e fiton Parrîzin?*

Kush des në hír të Zotit e fiton Parrîzin.

162. — *Sa ngjatë Parrîzi?*

Parrîzi ngjatë për gjithëmonë e jetës.

163. — *A jemi krijuem të gjithë për Parrîz?*

Të gjithë jemi krijuem për Parrîz.

Thotë Shën Pali se Zoti: "Të gjithë nierzt don me i shelbuem e me bâm qi ta njohin të vërtetën". *(I Ad Tim. 2, 4.)*

164. — *Po pse prá nuk shkojnë të gjithë në Parrîz?*

Pse shum nuk duen me bâm çka thotë Zoti.

Zotynë nëpër 'gojë të Salomonit tha:

"Ju thirra e ju nuk deshtët: e zgjâna dorën tême e nuk deshtët kurr m'e shikjuem. I përbuztë të gjitha këshillet e mija, e kërcnimevet të mija nuk u vût vesh. Edhe vetë kam për të ju vûm në gaz e në shpotí". *(Libri i Proverbavet, 1, 24 - 26.)*

165. — *Çka don me thanë fjala hebraishte:* Amen, *në mbarim të Besojmës?*

Don me thanë: njikështu âsht me të vërtetë; e une mâ parë ap jetën, se mohoj edhe nji artikull të vetëm të Besojmës.

●●●●●●●●●●●●

DIFTOJSI

faqe

Ndjesë për ata qi e mësojnë a e nzânë Katekizmin 4

Parathanie 5

Të hŷmt: 8

Katekizmi përgjithësisht 9

BESOJMA ase **Përmbledhja Apostullike** 11

I pari e i dyti artikull: 12

I Madhi Zot 12

Rruzullimi krijuem prei së Madhit Zot 14

Kujdesi i të Madhit Zot për rruzullim. 17

E Shêjtnueshmja Trinì 18

I treti artikull:

I Lumi Jezu Krisht 21

I katërti artikull 25

I pêsti artikull 26

I gjashti artikull 27

I shtatëti artikull:

Vdekja — Gjyqi 28

I tetëti artikull: 31

I nandti e dhetëti artikull:

Shêjtja Kishë Katholike 33

Kisha e pagabueshme 36

Parija e Kishës 39

I njimbëdhetëti artikull 40

I dymbëdhetëti artikull:

Ferri — Parrizi 41

KENS

U krye së shtypuni
në Shtypshkrojën "Shqypja"
me 30 Shtatuer 1944

KEVS

Errata				Corrige
Faqe	9	*rreshti* 34	Can. 1355	*Can. 1335*
«	13	« 23 e 22	Dija.... prei Zotit	*"Dija.... prei Zotit"*
«	14	« 7	Io. 1,50	*Io. 1,48*
«	14	« 16	Përsjanëvet	*e Përsjanëvet*
«	14	« 20	Io. 14, 24	*Io. 4, 24*
«	15	« 2	Ps. 31, 9	*Ps. 32, 9*
«	15	« 11	Is. 37, 26	*Is. 37, 36*
«	15	« 24	p. I, 9	*p. I, q.*
«	17	« 2	posë	*"posë*
«	17	« 32	I Petri, 6, 12	*I Petri, 4, 13*
«	20	« 34	a sa	*e sa*
«	22	« 32	Ad Rom. 8, 28-30	*Ad Rom. 8, 17 e 18*
«	22	« 34	Zotit	*i Zotit*
«	1	« 34	Io. 8,30	*Io. 10, 30*
«	23	« 1	e dhetëti	*e i dhetëti*
«	23	« 32	paçë	*paçë-*
«	34	« 15	për mujtë	*për të mujtë*
«	35	« 27	prei	*prei gati*

KEVS

KEYS

KÊNS